

Ռուս գրականություն, Արձակ
13+
Թարգմանիչ՝ Արշավիր Խոնդկարյան

Անտոն Չեխով
Չինովնիկի մահը

Մի հիանալի երեկո, ո՛չ պակաս հիանալի Էկզեկուտոր Իվան Դմիտրիչ Չերվյակովը նստած էր պարտերի երկրորդ կարգում և հեռադիտակով դիտում էր «Կորնեվիյան զանգերը»: Նա դիտում և գերագույն երանություն էր զգում: Բայց հանկարծ... Պատմվածքներում այդ «բայց հանկարծը» հաճախ է պատահում: Յեղիևակները իրավացի են. կյանքն այնպե՛ս լի է անակնկալներով: Բայց հանկարծ նրա դեմքը կնճռոտվեց, աչքերը չովեցին, շնչառությունը կանգ առավ... Նա հեռադիտակը հեռացրեց աչքերից, կռացավ ու... ափչիհա՛: Փռշտաց, ինչպես տեսնում եք: Փռշտալ ոչ ոքի և ոչ մի տեղ չի արգելվում: Փռշտում են թե՛ մուժիկները, թե՛ ոստիկանապետերը և թե՛ երբեմն Էլ Լույնիսկ գաղտնի խորհրդականները: Բոլորն Էլ փռշտում են: Չերվյակովը ոչ մի անհարմարություն չզգաց, թաշկինակով սրբեց թքի ցայտքերը և իբրև քաղաքավարի մարդ իր շուրջը նայեց, արդյո՞ք իր փռշտոցով մեկնումեկին չանհանգստացրեց: Բայց այստեղ նա արդեն անհարմարություն զգաց: Նա տեսավ, որ իր առջևը, պարտերի առաջին շարքում նստած մի ծերուկ ձեռնոցով ինամքով սրբում է իր ճաղատն ու պարանոցը և ինչ-որ բան է քրթմնջում: Չերվյակովը ճանաչեց ծերուկին, այդ քաղաքացիական գեներալ Բրիգժավովն Էր, որ ծառայում էր հաղորդակցության ճանապարհների գերատեսչությունում:

«Թուքս ցայտել է նրա վրա, — մտածեց Չերվյակովը: — Իմ պետը չէ, ուրիշի պետ է, բայց, այնուամենայնիվ, անհարմար է: Ներողություն պետք է ինդրել»:

Չերվյակովը հազաց, մարմինն առաջ մղեց ու շշնջաց գեներալի ականջին.

— Ներեցե՛ք, ձերդ գերագանցություն, իմ թուքը ցայտեց ձեր վրա... ինձնից անկախ:

— Ոչինչ, ոչինչ...

— Ներեցե՛ք, ի սեր աստուծո: Ես հո... Ես չէի՛ ուզում:

— Ա՛խ, նստեցե՛ք ինդրեմ: Թողե՛ք լսենք:

Չերվյակովը շփոթվեց, հիմարաբար ժպտաց ու սկսեց բեմին նայել: Նայում էր նա, բայց այլևս երանություն չէր զգում: Անհանգստությունն սկսել էր տանջել նրան: Ընդմիջումին նա մոտեցավ Բրիգժավովին, մի քիչ քայլեց նրա կողքից և, երկչոտությունը հաղթահարելով, մրմնջաց.

— Իմ թուքը ցայտեց ձեր վրա, ձերդ գերագանցություն... Ներեցե՛ք... Ախր Ես... ոչ թե...

— Ա՛խ, բավական է... Ես արդեն մոռացել էի, իսկ դուք դարձյալ նույնն եք կրկնում, — ասաց գեներալը և անհամբերությամբ շարժեց ներքևի շրթունքը:

«Մոռացել է, իսկ աչքերում թաքցրած դժգոհություն կա, — մտածեց Չերվյակովը՝ կասկածամիտ հայացքներ գցելով գեներալի վրա: — Խոսել էլ չի ուզում: Պետք է նրան բացատրել, որ Ես բնավ չեմ ցանկացել... որ այդ՝ բնության օրենք է, ապա թե ոչ կկարծի, թե Ես ցանկացել եմ թթել: Եթե այժմ Էլ չմտածի, հետո կմտածի...»

Տուն գալով, Չերվյակովը պատմեց կնոջն իր անքաղաքավարության մասին: Կինը, ինչպես Չերվյակովին թվաց, չափազանց թեթևամիտ վերաբերվեց կատարվածին. նա միայն վախեցավ, իսկ հետո, երբ իմացավ, որ Բրիգժավովը իր «սեփական» պետը չի, հանգստացավ:

— Բայց դու, այնուամենայնիվ, անցիր նրա մոտ, ներողություն խնդրիր,— ասաց կինը.— կկարծի, թե դու հասարակության մեջ քեզ պահել չգիտես:

— Բանն էլ հենց այդ է, է՛: Ես ներողություն խնդրեցի, Բայց նա մի տեսակ տարօրինակ... Ոչ մի կարգին բան չասաց: Ասենք, խոսելու ժամանակ էլ չկար:

Չետևյալ օրը Չերվյակովը հագավ իր նոր վիզմուկները, մագերը մկրատով սարքել տվեց ու գնաց Բրիգժավովի մոտ բացատրվելու... Մտնելով գեներալի ընդունարանը, նա այնտեղ տեսավ բազմաթիվ խնդրատուներ, իսկ խնդրատուների մեջ նաև՝ գեներալին, որն արդեն սկսել էր դիմումներ ընդունում: Մի բանի խնդրատուների հարցուփորձ անելով, գեներալը հայացքը բարձրացրեց նաև Չերվյակովի վրա:

— Երեկ «Արկադիայում», եթե կհիշեք, ձերդ գերազանցություն,— սկսեց շարադրել Էկզեկուտորը,— ես փոշտացի ու... անակնկալ կերպով թուփս ցայտեց... Ներ...

— Ի՛նչ դատարկ բան... Աստված գիտե՛ ինչ: Դուք ի՛նչ եք ուզում,— դարձավ գեներալը հետևյալ խնդրատուին:

«Խոսել չի ուզում,— մտածեց Չերվյակովը՝ գունատվելով.— ուրեմն բարկանում է... ո՛չ, այս այսպես թողնել չի կարելի... Ես նրան կբացատրեմ...»:

Երբ գեներալը վերջացրեց գրույցը վերջին խնդրատուի հետ և քայլերն ուղղեց դեպի խորքի սենյակները, Չերվյակովը քայլեց նրա հետևից ու մրմնջաց.

— Ձե՛րդ գերազանցություն: Եթե ես հանդգնում եմ անհանգստացնել ձերդ գերազանցությանը, ապա, կարող եմ ասել, հատկապես զղջման զգացումից դրդված... Դիտավորյալ չի եղել, ինքնե՛րդ էլ կհաճեք իմանալ:

Գեներալը դեմքին տխուր տեսք տվեց ու ձեռքը թափահարեց:

— Է՛, դուք պարզապես ծաղրում եք, հարգելի պարոն,— ասաց նա, ներս գնալով ու դուռը ծածկելով:

«Այստեղ ի՛նչ ծաղր կա,— մտածեց Չերվյակովը:— Այստեղ բնա՛վ էլ ոչ մի ծաղր չկա: Գեներա՛լ է, բայց չի կարողանում հասկանալ: Որ այդպես է, ես ինչո՞ւ պետք է նորից ներողություն խնդրեմ այդ ֆանֆարոնից: Գրո՛ղն իր հետ: Նամակ կգրեմ իրեն, բայց ինքս չե՛մ գնա: Աստված վկա, չեմ գնա»:

Այսպես էր մտածում Չերվյակովը տուն գնալիս: Գեներալին նամակ նա չգրեց: Մտածեց, մտածեց ու ոչ մի կերպ չկարողացավ այդ նամակը հորինել: Ստիպված եղավ մյուս օրը գալ՝ անձամբ բացատրելու:

— Ես երեկ եկել էի ձերդ գերազանցությանն անհանգստացնելու,— մրմնջաց նա, երբ գեներալն աչքերի հարցական հայացքը նրա վրա բարձրացրեց.— ոչ թե ծաղրելու դիտավորությամբ, ինչպես դուք հաճեցիք ասել: Ես ներողություն էի խնդրում այն բանի համար, որ փոշտալիս թուփս ցայտել էր... իսկ ծաղրել իմ մտքով էլ չէր անցել: Մի՞թե ես կհամարձակվեմ ծաղրել: Եթե մենք էլ ծիծաղենք, ուրեմն այն ժամանակ նշանակում է էլ ոչ մի հարգանք դեպի պերսոնները... չի մնա...

— Դո՛ւրս կորիր,— կապտելով ու դողալով, հանկարծ ծղրտաց գեներալը:

— Ինչ հրամայեցի՞ք,— շշնջունով հարցրեց Չերվյակովը, սարսափից կարկամելով:

— Դո՛ւրս կորիր,— կրկնեց գեներալը, ոտքերը գետին զարկելով:

Չերվյակովի ներսում ինչ-որ բան կտրվեց: Ոչինչ չտեսնելով, ոչինչ չլսելով, նա ետ-ետ գնաց դեպի դուռը, փողոց դուրս եկավ ու, հագիվիազ քարշ գալով, քայլեց... Մեքենայաբար տուն գալով, առանց վիցմունդիորդ հանելու, նա պառկեց բազմոցի վրա ու... մեռավ:

1883